

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Τμήμα Φυσικής

Πτυχιακές Εξετάσεις στη Θεωρία της Ειδικής Σχετικότητας

Απρίλιος 2010

Αν θέλετε μπορείτε να επεξεργαστείτε όλα τα προβλήματα σε σύστημα μονάδων όπου η ταχύτητα του φωτός είναι $c = 1$. Όλα τα δεδομένα των προβλημάτων δίδονται σε αυτό το σύστημα μονάδων.

Να λύσετε τα 4 από τα 5 θέματα.

Θέμα Α:

1. Δείξτε ότι το άθροισμα οσονδήποτε χρονοειδών (χρονικών - timelike) τετρανυσμάτων με κατεύθυνση προς το μέλλον (με θετική δηλαδή χρονική συνιστώσα) είναι και πάλι ένα χρονοειδές τετράνυσμα.
2. Βάσει του προηγούμενου ερωτήματος δείξτε ότι η συνολική τετραορμή ενός πλήθους σωματιδίων μη μηδενικής μάζας μπορεί να γραφεί ως η τετραορμή ενός μόνο υποθετικού σωματιδίου. Ποια η σχέση της μάζας αυτής με το άθροισμα των μαζών ηρεμίας όλων των σωματιδίων;
3. Πώς πρέπει να κινούνται όλα τα σωματίδια ώστε η μάζα του υποθετικού σωματιδίου να είναι η μικρότερη δυνατή;

Θέμα Β:

Πυράυλος κινείται κατά μήκος του άξονα x ενός αδρανειακού συστήματος αναφοράς Σ . Ένας παρατηρητής ακίνητος στο σύστημα Σ παρατηρεί ότι η διέλευση του πυραύλου διαρκεί χρόνο T . Αν το ιδιομήκος (στο σύστημα του πυραύλου) του πυραύλου είναι L , υπολογίστε την ταχύτητα του πυραύλου στο Σ .

Θέμα Γ:

Ένα σωματίδιο μάζας m και κινητικής ενέργειας T προσκρούει σε δεύτερο ίδιο ακίνητο σωματίδιο και τα δύο σωματίδια μαζί σχηματίζουν ένα ενιαίο συσσωμάτωμα. (α) Δείξτε ότι το συσσωμάτωμα θα έχει μεγαλύτερη μάζα από $2m$. (β) Ποια η ταχύτητα του νέου σωματιδίου-συσσωμάτωματος; (γ) Το νέο σωματίδιο συσσωμάτωμα διασπάται αυθόρμητα σε δύο νέα σωματίδια ίσης μεταξύ τους μάζας. Ποια είναι η μέγιστη αυτή δυνατή μάζα του κάθε νέου σωματιδίου;

Θέμα Δ:

Σωματίδιο συγκρούεται με άλλο ακίνητο σωματίδιο ίσης μάζας. Τα δύο σωματίδια εξαυλώνονται. Μετά τη σύγκρουση παράγονται δύο φωτόνια ίσης συχνότητας ν τα οποία κινούνται στο επίπεδο $x - y$, εκατέρωθεν του άξονα x , σχηματίζοντας με αυτόν ίσες γωνίες μέτρου $\phi = 45^\circ$.

1. Προσδιορίστε την ταχύτητα του κέντρου ορμής των φωτονίων (διάνυσμα).
2. Προσδιορίστε την ταχύτητα του κέντρου ορμής των αρχικών σωματιδίων (διάνυσμα).
3. Προσδιορίστε την ταχύτητα του σωματιδίου - βλήμα (διάνυσμα).
4. Υπολογίστε τη συχνότητα ενός φωτονίου στο σύστημα κέντρου ορμής.
5. Ποια η συχνότητα τού άλλου φωτονίου στο ίδιο σύστημα;

...συνεχίζεται με το Ε θέμα

Θέμα Ε:

Το ηλεκτρικό πεδίο $\vec{E}$ και το μαγνητικό πεδίο $\vec{B}$ σε κάποιο σημείο ενός ηλεκτρομαγνητικού πεδίου είναι κάθετα το ένα στο άλλο.

1. Αφού καθορίσετε ένα σύστημα αξόνων $x - y - z$ κατασκευάστε τον τανυστή του ηλ/κού πεδίου για το σημείο αυτό.
2. Ένας παρατηρητής κινείται με ταχύτητα $0.6 c$ με κατεύθυνση κάθετη στα δύο πεδία. Ποια μορφή έχει ο τανυστής του ηλ/κού πεδίου για τον παρατηρητή αυτό για το ίδιο πάλι σημείο του ηλ/κού πεδίου;
3. Είναι τα δύο πεδία κάθετα μεταξύ τους και για το σύστημα του παρατηρητή;
4. Αν το ένα από τα δύο πεδία είναι μεγαλύτερο στο αρχικό σύστημα αναφοράς, ισχύει το ίδιο και για το σύστημα του παρατηρητή;

Δίδονται οι τύποι μετασχηματισμού των πεδίων.

$$\begin{aligned}\mathbf{E}'_{\parallel} &= \mathbf{E}_{\parallel}, & \mathbf{E}'_{\perp} &= \gamma(\mathbf{E}_{\perp} + \mathbf{u} \times \mathbf{B}) \\ \mathbf{B}'_{\parallel} &= \mathbf{B}_{\parallel}, & \mathbf{B}'_{\perp} &= \gamma(\mathbf{B}_{\perp} - \frac{1}{c^2} \mathbf{u} \times \mathbf{E})\end{aligned}$$